

Föräldraskap på 2000-talet

En amerikansk studie gjord av forskningscentret PEW (Auxier m.fl., 2020) visade att 66 % av föräldrarna ansåg att det är svårare att vara förälder i dag jämfört med för 20 år sedan, 26 % ansåg att det inte är någon större skillnad medan endast 7 % tyckte att det är lättare idag. Den huvudsakliga orsaken till varför det anses svårare är, som du ser i bilden till höger, teknologi och sociala media. På motsvarande sätt upplevde också de som tyckte att föräldraskapet är lättare att teknologin var en av orsakerna till det.

Oberoende av vilket är det klart att teknikutvecklingen, internet och tillgången till nya media och kanaler har lett till förändringar vad gäller att vara förälder. Inom forskningen lyfter man flera aspekter som påverkar det som kan kallas **digitalt föräldraskap** (digital parenting), dvs. det vi som föräldrar gör för att "förstå, stödja och reglera barns aktiviteter i digitala miljöer".

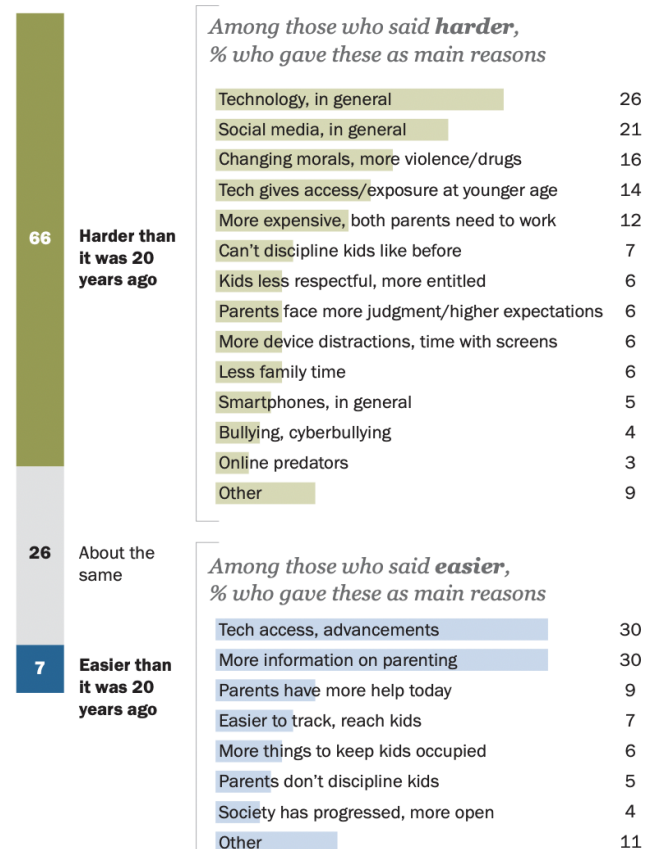
Jag har i den här sammanställningen valt att fokusera på tre aspekter: mediering, vikten av digitala färdigheter och egna förhållningssätt.

Mediering

Redan i samband med TV och videospel började man tala om föräldrars **medieringsstrategier**, dvs. olika sätt på vilka föräldrar försöker hantera sina barns medieupplevelser (Livingstone m. fl., 2015). I en av de modeller som nyligen presenterats skiljer man mellan tre typer av strategier: restriktiv, möjliggörande och observerande (Kuldas m.fl., 2021).

Two-thirds of parents say parenting is harder today than 20 years ago, with technologies like social media and smartphones being cited as a reason

% of U.S. parents who say that for most parents, parenting is ...

- **Restriktiv** mediering karaktäriseras av regler och kontroll, t.ex. vad gäller skärmtid eller vad barnen får göra online. Hit hör också tekniska begränsningar som t.ex. användningen av filter för att begränsa barnens aktiviteter samt uppföljning av barnen gör online (t.ex. genom att kolla webbläsarhistorik eller kontakter).
- **Möjliggörande** (eller aktiv) mediering innebär att föräldrarna engagerar sig i det barnen gör. Den här typen av mediering bygger på två aspekter som hjälper barnen lära sig använda internet och sociala media, hantera risker och möjligheter: kommunikation (dela, fråga, prata, lyssna, diskutera, uppmuntra) och instruerande (hjälpa, förklara, visa, föreslå, handleda). Hit hör också sam användning (co-use), dvs. då föräldern aktivt deltar i det barnet gör, det vanligaste exemplet är kanske att man spelar ett spel tillsammans. Möjliggörande mediering kan ibland startas av föräldern, ibland av barnet.
- **Observerande** mediering innebär att föräldern observerar vad barnet gör online. Till skillnad från sam användningen är föräldern här i en passiv roll. Det är en vanlig strategi då det gäller TV och filmer, men kan lika väl också användas för att till exempel se på då barn spelar spel eller att tillsammans se på Youtube.

De flesta föräldrar använder sig av olika strategier, t.ex. beroende på ålder och den aktivitet som barnet engagerar sig i (Steinfeld, 2021). Till exempel är det vanligt att man med de yngsta barnen i första hand använder regler och kontroll (restriktiv mediering) medan medieringen blir allt mer aktiv ju äldre barnen är (Livingstone m.fl., 2017).

Det finns en mängd studier som försöker ta reda på vilken typ av mediering som är bäst för att stödja självreglering, riskhantering och förmågan att dra nytta av de möjligheter som digitala medier erbjuder. Precis som med andra komplexa frågor är det inte lätt att hitta ett entydigt svar.

En del studier påvisar att restriktiv mediering minskar barns exponering för online-risker (t.ex. Notten & Nikken, 2016) eftersom den begränsar användningen. Å andra sidan visar studier också att möjliggörande mediering är mer effektiv än restriktiv då det gäller att minska riskerna online – att diskutera frågor som nätmobbning, näthat, bedrägerier, porr och grooming leder till bättre resultat än förbud och begränsningar (Livingstone m.fl., 2017; Shin m.fl., 2014). En orsak till detta ligger i att restriktiv mediering begränsar barnens möjligheter att utveckla sitt digitala kunnande och bygga motståndskraft, samtidigt som den också kan ha en negativ effekt på kommunikationen med och relationen till föräldrarna (Masheroni m. fl., 2017). Erfarenheter genom "försök och misstag" är viktiga för att man ska lära sig bli en självständig och ansvarsfull medieanvändare (Sánchez-Valle m.fl., 2017).

Ett aktuellt exempel är filter, där diskussionen emellanåt går het speciellt vad gäller möjligheterna att begränsa barns tillgång till porr. Redan 2004 (Kranich, 2004) diskuterades bristerna i att förlita sig på filter: de kan blockera för mycket och för litet, det finns alltid sätt för dem som vill få ut sitt material att komma runt dem, filter hindrar inte att barn och unga söker fram material på andra enheter. Även om filter intuitivt kan kännas som en bra lösning, finns det väldigt litet – om något – vetenskapligt stöd för att de skulle fungera. Tvärtom visar studier att de i praktiken är dyra lösningar som kanske ger en falsk känsla av trygghet men i praktiken inte minskar riskerna för att barn exponeras för t.ex. online-porr (Przybylski & Nash, 2018).

Vikten av digitala färdigheter

Medieringen hänger också ihop med föräldrarnas attityder och digitala kunnande (Chaudron m.fl., 2018). Föräldrar som anser att internet har en negativ inverkan föredrar, inte helt överraskande, restriktiva medieringsstrategier (Livingstone m.fl., 2017).

Det är också vanligare att föräldrar som känner sig osäkra på sina – eller barnens – digitala färdigheter använder sig av restriktiv mediering, medan digitalt kompetenta föräldrar föredrar möjliggörande mediering (Livingstone m.fl., 2017). Det här är problematiskt, eftersom föräldrar som är osäkra på sin digitala kompetens genom restriktiv mediering tackar nej till möjligheter till lärande – både för egen del och barnens. Föräldrarnas kunnande påverkar också förhållandet till barnet på ett annat sätt – forskning visar att unga pratar mindre om problem de stöter på online om de upplever att föräldrarna är digitalt inkompetenta ("de förstår ändå inte") (Baldry m. fl., 2019). Även om man inte känner att man själv "kan" eller är intresserad borde man ändå engagera sig, sitta med eller på andra sätt finnas till hands för barnen även i det digitala (Pons-Salvador, 2022).

Eftersom teknikutvecklingen går snabbt framåt och barn i många situationer vet och kan mer om själva tekniken än föräldrarna, utmanas även föräldrarollen. I stället för att föräldrarna alltid är de som lär sina barn, är rollerna i det digitala ofta omvända. En viktig fråga är därför hur vi ska kunna lära av och med varandra? Ett konkret exempel är hur sam användning, dvs. att använda media *tillsammans* kan bli en arena för att lära av och tillsammans. Trots att internet och dess tjänster är den största källan för olika medieinnehåll, är det fortsättningsvis vanligare att man inom familjer använder "traditionella" media tillsammans. I rapporten "[Harrastamisen äärellä](#)" presenteras till exempel resultat från utredningen "Lasten ja nuorten vapaa-aikatu tutkimus" där man konstaterar att ungefär hälften av barnen ofta tittar på TV med sina föräldrar, medan endast kring 20 % använder nätet tillsammans (s. 64).

Gör som jag säger, inte som jag gör

Oberoende av vilken medieringsstrategi vi använder eller vilka regler vi sätter upp, spelar de en mindre roll än den modell vi själva ger med vårt beteende. Vi kommer alltså inte heller i detta sammanhang undan med "Gör som jag säger, inte som jag gör", utan om vi vill att barnen ska följa de regler och förhållningssätt vi ställer upp måste vi också själva leva upp till dem (Liu, 2012).

Det finns mycket att säga om det här temat, och vi kommer att återkomma till det även framöver. Det finns som sagt inga enkla svar, men en slutsats man kan dra baserat på denna genomgång är att en balanserad kombination av restriktiv och aktiv mediering troligen är ett bra val. Dels kan det finnas behov för konsekventa regler och förhållningssätt inom familjen, dels behöver man som förälder vara villig att lära sig nytt, engagera sig i det barnen gör och ge dem stöd och möjlighet att själva utforska, skaffa erfarenheter och bygga egna strategier och färdigheter för att tryggt röra sig online.

Referenser

Auxier, B., Anderson, M., Perrin, A. & Turner, E. (2020). Parents' attitudes – and experiences – related to digital technology. I boken "Parenting Children in the Age of Screens", publicerad av PEW Research Center, juli 2020.

<https://www.pewresearch.org/internet/2020/07/28/parents-attitudes-and-experiences-related-to-digital-technology/>

Baldry, A. C., Sorrentino, A., & Farrington, D. P. (2019). Post-traumatic stress symptoms among Italian preadolescents involved in school and cyber bullying and victimization. *Journal of Child and Family Studies*, 28(9), 2358-2364.

Chaudron, S., Di Gioia, R., Gemo, M. (2018). Young children (0-8) and digital technology : a qualitative study across Europe. European Commission, Joint Research Centre, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/245671>

Kranich, N. (2004) Why Filters Won't Protect Children or Adults. *Library Administration and Management*, 18(1), 14-18.

Kuldass, S., Sargioti, A., Milosevic, T., and O'Higgins Norman, J. (2021). A review and content validation of 10 measurement scales for parental mediation of children's Internet use. *International Journal of Communication*, 15, 4062–4084.

Liu QX, Fang XY, Deng LY, Zhang JT. (2012). Parent-adolescent communication, parental internet use and internet-specific norms and pathological internet use among Chinese adolescents. *Computers in Human Behavior*, 28:1269-1275

Livingstone S and Helsper E (2010) Balancing opportunities and risks in teenagers' use of the internet: the role of online skills and internet self-efficacy. *New Media & Society* 12: 309– 329.

Livingstone S, Ólafsson K, Helsper EJ, Lupiáñez-Villanueva F, Veltri GA, Folkvord F. (2017) Maximizing opportunities and minimizing risks for children online: The role of digital skills in emerging strategies of parental mediation. *Journal of Communication*, 67:82-105

Livingstone S, Mascheroni G, Dreier M, Chaudron S, Lagae K. (2015) How Parents of Young Children Manage Digital Devices at Home: The Role of Income, Education and Parental Style. London: LSE (EU Kids Online).

Nathanson AI (1999) Identifying and explaining the relationship between parental mediation and children's aggression. *Communication Research* 26: 124–143.

Pons-Salvador, G., Zubieta-Méndez, X. & Frias-Navarro, D. (2022). Parents' digital competence in guiding and supervising young children's use of the Internet. *European Journal of Communication*, January 2022.

Przybylski, A. K. & Nash, V. N. (2018). Internet Filtering and Adolescent Exposure to Online Sexual Material. *Cyberpsychology, Behaviour and Social Networking*, 21(7), 405-410.

Rodríguez-de-Dios I, van Oosten JMF, Igartua J-J. (2018). A study of the relationship between parental mediation and adolescents' digital skills, online risks and online opportunities. *Computers in Human Behavior*, 82:186-198

Shin W, Huh J, Faber RJ. Tweens' online privacy risks and the role of parental mediation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*. 2012;56(4):632-649. DOI: 10.1080/08838151.2012.732135

Steinfeld, N. (2021). Parental mediation of adolescent Internet use: Combining strategies to promote awareness, autonomy and self-regulation in preparing youth for life on the web. *Education and Information Technologies*, 26, 1897-1920.